

**“PREMA ZAJEDNIČKOJ VIZIJI CRKVE”
TEOLOŠKO ZNAČENJE I PROBLEMATIKA DOKUMENTA
KOMISIJE VJERA I USTROJSTVO**

Ivan Macut, Berlin

Hrvatska katolička misija
Berlin
hkmb Berlin@gmail.com

UDK: 27-67
27-72
Pregledni rad
Primljeno 9/2014.

Sažetak

Rad je podijeljen na četiri dijela. U prvome dijelu predstavljen je proces nastanka dokumenta Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji, te smo ga i naslovili “Nastanak dokumenta”. Drugi dio govori o važnosti dokumenta: važnost dokumenta za budućnost ekumenskog pokreta doći će do izražaja tek u budućnosti, tj. kada Crkve i crkvene zajednice kojima je ovaj dokument i upućen pošalju svoje službene odgovore na postavljena pitanja i problematiku koja se u dokumentu naznačuje. Treći dio nosi naslov „Teološko-ekumenska problematika u dokumentu“ i ukratko predstavlja glavne teme kojima se dokument bavi, odnosno: Utemeljenje Crkve; Poslanje Crkve; Važnost jedinstva Crkve; Nepostojanje novozaujetne sustavne ekleziologije; Koinonia; Božji narod, proročki, svećenički i kraljevski; Tijelo Kristovo; Odnos između institucionalnih struktura ili zaređenih službenika i djelovanja Duha Svetoga; Zajedništvo u jedinstvu i različitosti; Sakramenti; Zaređeni službenici; Primat; Moralni principi. U četvrtom dijelu rada govorimo o smjernicama za Crkve i o važnosti dokumenta kao takvog. Budući da dokument nije obvezujuće naravi za Crkve kojima je upućen, on, dakle, potiče Crkve, ali ih ne obvezuje, da promisle o svojim dosadašnjim stajalištima te da pokušaju više wvažavati stajališta drugih kršćana. Važnost dokumenta zapravo ponajprije leži u tome što on na jednome mjestu sažimlje dosadašnji ekumenski put s obzirom na ekleziološku tematiku te osvještuje Crkvama probleme o kojima bi trebale još jednom promisliti i ponuditi odgovore koji bi potaknuli kršćane na još snažnije približavanje.

Ključne riječi: ekleziologija; jedinstvo Crkve; Vjera i ustrojstvo; ekumenizam.

Dokument komisije *Vjera i ustrojstvo* naslovljen *Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji* sadrži poglavlja: *Predgovor* (Olav Fykse Tveit, glavni tajnik *Ekumenskog vijeća Crkava*); *Pretpostavka* (John Gibaut, voditelj komisije *Vjera i ustrojstvo* i metropolit Vasilios di Costanza-Famagosta, moderator komisije *Vjera i ustrojstvo*); *Uvod*; I. *Božje poslanje i jedinstvo Crkve* (br. 1-10), II. *Crkva Božja jednog i trojstvenog* (br. 11-32), III. *Crkva: rasti u zajedništvu* (br. 33-57), IV. *Crkva u svijetu i za svijet* (br. 58-66); *Zaključak* (br. 67-69); te *Povijesna nota*. Konačna verzija teksta službeno je prihvaćena 21. lipnja 2012. u Pennangu (Malezija), a službeno je predstavljena javnosti 7. ožujka 2013. u Ženevi (Švicarska).

1. NASTANAK DOKUMENTA

Dokument *Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji* ima dugu povijest nastanka. Sama narav i zajedničko poslanje *Ekumenskog vijeća Crkava* potiče članice toga vijeća, tj. Crkve i crkvene zajednice u zajedničkom naporu i traženju što je moguće većeg konsenzusa oko eklezioloških pitanja, a koja još uvijek razjedinjuju Crkve. Zadnji dio dokumenta koji u ovom radu predstavljamo nosi naslov *Povijesna nota* te u njemu, između ostaloga, nalazimo kako je u prošlim nekoliko stoljeća način na koji su Crkve odgovarale na ekleziološka pitanja snažno obilježen već postojećim podjelama, pa stoga nije ni čudno što je i novija povijest ekumenskog pokreta također obilježena ekleziološkim pitanjima.

Godine 1927. svjetska konferencija *Vjera i ustrojstvo* bavila se sa sedam teoloških tema. Od tih sedam tema jedna je obrađivala narav Crkve, a druga odnos između Crkve koju ispovijedamo i podijeljenih Crkava koje postoje u povijesti¹.

Druga svjetska konferencija *Vjere i ustrojstva* 1937. godine nije se isključivo bavila predloženom temom s Prve konferencije *Crkva u Božjem naumu*, već drugim ekleziološkim temama: *Crkva Kristova i Božja riječ te Zajedništvo svetih*.

¹ Teme su bile sljedeće: Poziv na jedinstvo; Evanđelje: poruka Crkve svijetu; Narav Crkve; Ispovijest vjere za cijelu Crkvu; Ministerij (služba) Crkve; Sakramenti; Jedinstvo kršćana i uloga raznih Crkava u tom jedinstvu. Usp. D. Moro, *Hod ekumenizma u XX. stoljeću. Konferencije 'Vjere i ustrojstva', protagonisti i poteškoće*, Služba Božja, Split, 2009., 15. Završna deklaracija prihvaćena je jednoglasno te je naslovljena *Poziv na jedinstvo*, a može se vidjeti u: *Enchiridion Oecumenicum 6, Fede e costituzione: conferenze mondiali: 1927-1993*, EDB, Bologna, 2005., ur. S. Rosso, E. Turco, 13-23. Dalje u tekstu koristimo se općeprihvaćenom skraćenicom EO 6.

Godine 1948. u Amsterdamu je utemeljeno *Ekumensko vijeće Crkava*. Ono je na svojoj prvoj sjednici istaknulo kako su, unatoč tome što su Crkve već ujedinjene u Kristu, ipak razjedinjene u dva različita shvaćanja uloge Crkve u Božjem spasenju svijeta: aktivnom i pasivnom. Upravo je to razlog što je godine 1952. na Trećoj konferenciji komisije *Vjera i ustrojstvo* u Lundu odmah na početku pripravljeno sveobuhvatno izvješće o ekumenskoj ekleziologiji. Rezultati su sakupljeni pod naslovom *Narav Crkve*.² Jedanaest godina kasnije, dakle 1963. godine, na prvoj sekciji Četvrte svjetske konferencije *Vjere i ustrojstva* u Montrealu predstavljeno je izvješće pod naslovom *Crkva u Božjem naumu*,³ jedno od pet izvješća koji su prethodno bili pripremljeni.⁴

Prema *Povijesnoj noti* vrlo je važna Peta svjetska konferencija *Vjere i ustrojstva* koja se održala godine 1993. u Santiagu de Compostela. Radni naslov konferencije glasio je *Na putu punog zajedništva (koinonia) u vjeri, životu i svjedočenju*.⁵ Njoj su prethodili događaji iz 1989. godinem kada je došlo do odluke plenarnog vijeća *Vjere i ustrojstva* da se objavi nova studija o *Naravi i misiji Crkve – ekumenske perspektive u ekleziologiji*.

Dokument koji predstavljamo ima svoje važno mjesto u ovom procesu razmišljanja o Crkvi od strane komisije *Vjera i ustrojstvo*. Važna je 1998., kada su nakon dugog niza godina objavljeni prvi rezultati eklezioloških studija pod naslovom *Narav i cilj Crkve: jedan korak na putu prema jednoj zajedničkoj izjavi*.⁶ Nakon što je Crkvama i crkvenim zajednicama ostavila dovoljno vremena da pošalju svoje odgovore i daju svoje prijedloge, komisija je pregledala i popravila tekst te je izdala novi nacrt pod naslovom *Narav i poslanje Crkve. Jedan korak na putu prema jednoj zajedničkoj*

² O Trećoj konferenciji *Vjere i ustrojstva* na hrvatskom jeziku može se vidjeti u: D. Moro, *Hod ekumenizma u XX. stoljeću. Konferencije 'Vjere i ustrojstva', protagonisti i poteškoće*, 30-39.

³ O Četvrtoj konferenciji moguće je vidjeti u: D. Moro, *Hod ekumenizma u XX. stoljeću. Konferencije 'Vjere i ustrojstva', protagonisti i poteškoće*, 40-65.

⁴ Teme su bile sljedeće: 1. Crkva u Božjem planu/naumu; 2. Pismo, Predaja i predaje; 3. Otkupiteljsko Kristovo djelo i ministrij Njegove Crkve; 4. Kult i jedincatost Crkve Kristove; 5. Svi na svakome mjestu: proces zajedničkog rasta. Usp. *EO* 6, 915-982.

⁵ Više o ovoj Petoj konferenciji na hrvatskom jeziku moguće je vidjeti u: D. Moro, *Hod ekumenizma u XX. stoljeću. Konferencije 'Vjere i ustrojstva', protagonisti i poteškoće*, 66-143.

⁶ Dokument je moguće vidjeti u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La natura e lo scopo della Chiesa: una tappa sulla strada di una dichiarazione commune*, u: *Regno-doc.* 9 (1999.), 315.

izjavi,⁷ koji je predstavljen 2006. godine u Porto Alegreu u Brazilu. Ovaj nacrt imao je zadatak uvažiti pristigle prijedloge Crkava i crkvenih zajednica.

Budući da tekst ima podnaslov iz kojeg je jasno kako se radi samo o privremenom tekstu te da je potrebno izraditi konačni tekst, komisija je Crkvama i crkvenim zajednicama uputila nov nacrt teksta te je tražila njihovo očitovanje. Komisija je temeljito pregledala svih 80 pristiglih odgovora. Idući korak bio je priprema detaljnih sažetaka i prva analiza pristiglih odgovora. Posao je, prema *Povijesnoj noti* dokumenta, odrađen u tri važne etape.⁸

Prva etapa održana je na otoku Cipru 2009. godine, a u njoj je sudjelovalo 120 članova plenarne komisije. Njihov je zadatak bio skratiti tekst, kontekstualizirati ga u konkretni život Crkava te ga učiniti razumljivijim čitateljima. Na ovom je zadatku radilo dvanaest skupina. Na koncu je donesena i detaljna ocjena samog teksta.

Druga etapa održana je u lipnju 2010. godine u Armeniji. Stalna komisija *Vjera i ustrojstvo* imala je zadatak pripremiti finalnu verziju teksta. Imenovan je urednički tim sastavljen od teologa iz anglikanske, katoličke, luteranske, metodističke, pravoslavne i reformirane tradicije.

Treća etapa: budući da je nedostajao odgovor Pravoslavnih Crkava i Istočnih Pravoslavnih Crkava, u ožujku 2011. godine na otoku Cipru sazvana je važna sjednica na kojoj je četrdeset teologa delegata Pravoslavnih i Istočnih Pravoslavnih Crkava predstavilo duboku analizu teksta *Narav i poslanje Crkve*. U međuvremenu je izašla nova verzija nacrt teksta, koji je u srpnju 2011. godine predstavljen trajnoj komisiji *Vjera i ustrojstvo*

U prosincu 2011. godine redakcijska komisija Ekumenskog instituta u Bosseyu u Švicarskoj predstavila je novi nacrt teksta. Ovaj je tekst poslan četvorici ekumenskih vanjskih stručnjaka koji su ga ocijenili. Na susretu u Freisingu krajem ožujka 2012. godine pregledani su njihovi prijedlozi i opaske te je uslijedila izrada konačne verzije teksta. Dana 21. lipnja 2012. godine u Penangu (Malezija) finalni je tekst predstavljen trajnoj komisiji.

⁷ Dokument je moguće vidjeti u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La natura e la missione della Chiesa. Una tappa sulla strada di una dichiarazione comune*, u: *Regno-doc.* 15 (2006.), 514-532.

⁸ Usp. Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *Nota storica*, u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La Chiesa: verso una visione comune*, u: *Il Regno-doc.* 19 (2013.), 599-601.

Ona ga je jednoglasno odobrila, i to kao deklaraciju o približavanju pod naslovom *Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji*. Iz naslova je odmah vidljivo kako se više ne radi o privremenom tekstu. Tekst je potom poslan Crkvama i crkvenim zajednicama.

Na koncu, ovaj bi novi dokument htio imati važnost kao i dokument iz Lime, a koji je objavljen 1982. godine pod naslovom *Krštenje, euharistija, služba (ministerij)* (kratica - BEM). Komisija *Vjera i ustrojstvo*, kako za dokument iz Lime,⁹ tako i za ovaj, očekuje službene odgovore Crkava i crkvenih zajednica.¹⁰

Nakon što smo u kratkim crtama predstavili povijest i razlog nastanka ovog dokumenta, sada je potrebno reći nešto i o njegovoj važnosti.

2. VAŽNOST DOKUMENTA

S obzirom na važnost dokumenta usuđujemo se reći kako će njegov utjecaj na ekumenski pokret doći do izražaja tek kada Crkve i crkvene zajednice, kojima je dokument i upućen, pošalju svoje službene odgovore na postavljena pitanja i problematiku koja je u dokumentu naznačena. Crkve trebaju prostudirati te objaviti koliko je stajalište njihove Crkve blizu ili daleko stajalištima u dokumentu. Naime, dokument *Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji*, kako je to u predgovoru i napisao glavni tajnik *Ekumenskog vijeća Crkava* Olav Fykse Tveit, ohrabrujući je poticaj Crkvama za njihovo daljnje razmišljanje i produblјivanje ekleziološke tematike te će u sljedećim godinama proces studija dokumenta i studij pristiglih službenih odgovora biti od iznimne važnosti u međusobnom približavanju prema konačnom vidljivom jedinstvu Crkve.¹¹ Službeni odgovori trebali bi pristići do 31. prosinca 2015. godine.

John Gibaut, voditelj komisije *Vjera i ustrojstvo*, i metropolit Vasilios di Costanza-Famagosta, moderator komisije, polaze od

⁹ Odgovori se nalaze u šest volumena: *Churches Respond to BEM*, voll. I-VI, WCC, Geneva, 1986.-1988.

¹⁰ Usp. Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *Nota storica*, u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La Chiesa: verso una visione comune*, u: *Il Regno-doc.* 19 (2013.), 601-602.

¹¹ Usp. O. F. Tveit, *Prefazioine*, u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La Chiesa: verso una visione comune*, u: *Il Regno-doc.* 19 (2013.), 577.

činjenice kako su ekleziologije koje Crkve i crkvene zajednice zastupaju ne samo različite već ponekad i u suprotnosti te je upravo dogovor oko eklezioloških pitanja prvi teološki cilj koji treba postići ako se Crkve međusobno žele približiti, a na koncu i vidljivo ujediniti. I oni smatraju kako budući odgovori imaju važan cilj. S jedne strane, radi se o tome da ekleziologija, kako je predstavljena u samom dokumentu, ne može biti ekskluzivno identificirana ni s jednom postojećom ekleziološkom tradicijom, te kako će, s druge strane, budući dogovor Crkava oko ekleziologije¹² biti od neizmjerne važnosti kako za sam ekumenizam tako i za buduće jedinstvo Crkve.¹³

Na koncu, s obzirom na sadašnje značenje dokumenta možemo reći kako je njegova važnost u tome što: a) predstavlja one teme iz ekleziologije koje su vrlo teške, a sve s ciljem kako bi Crkve mogle prevladati probleme koji ih još uvijek razjedinjuju i sprječavaju da žive zajedništvo u Gospodinu; b) u njemu ne postoji općeprihvaćeni konsenzus te je on poticajni dokument koji Crkve želi potaknuti na konačno rješavanje postojećih eklezioloških, ali i drugih problema koji opterećuju ujedinjenje razjedinjenih kršćana; c) tekst predstavlja točku do koje su Crkve došle s obzirom na ekleziološke probleme, odnosno možemo reći kako tekst predstavlja sintezu ekumenskog dijaloga o važnim ekleziološkim temama posljednjih desetljeća; d) ekleziologija u dokumentu ne može biti u potpunosti identificirana ni s jednom postojećom ekleziologijom, iako, kako to ističe talijanski teolog Giovanni Cereti, nije moguće ne vidjeti da je u dokumentu prisutna duboka suglasnost s onim što o Crkvi uči Drugi vatikanski sabor u dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium*, na poseban način u prva dva poglavlja, te prema općim

¹² Njemački luteranski teolog Jörg Lauster smatra kako je ekumenizam u posljednje vrijeme u krizi jer je upravo ekleziologija u krizi. Velika razilaženja između katolika i pravoslavaca, a potom između katolika i protestanata, nastala su zbog borbe oko shvaćanja Crkve. Pravoslavna je ekleziologija, iznad svega, realizacija božanske svetosti koja se očituje u slavljenju i čašćenju te iste božanske svetosti. Katolička je ideja - Crkva kao institucija. Protestanti shvaćaju Crkvu kao *creatura verbi*. Krist je prisutan ponajprije unutar vjernika. Rješenje koje predlaže ovaj teolog nalazi se u upoznavanju drugoga, upoznavanju njegove ekleziologije te, na koncu, u shvaćanju temeljnih istina njegovih dogmi. Kada to učinimo, moći ćemo reći kako nas ono temeljno ujedinjuje, a samo izričaji razdvajaju. Usp. J. Lauster, *Ecclesiologia ed esperienza religiosa. Aspetti fondamentali ed ecumenici*, u: *Studi ecumenici*, 29 (2011.), str. 227.

¹³ Usp. J. Gibaut - Vasilios di Costanza-Famagosta, *Premessa*, u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La Chiesa: verso una visione comune*, u: *Il Regno-doc.* 19 (2013.), str. 578-579.

postavkama konstitucije *Gaudium et spes*;¹⁴ e) dokument traži da se Crkve posvete traženju ne onoga što mi želimo za svoje Crkve već onoga što Bog želi za Crkvu, tj. traženju volje Božje. Osim toga, u dokumentu je više od 160 puta citirano Sveto pismo te je Pismo vjerno interpretirano u skladu s tradicijom koja je postojala prije svih raskola unutar Crkava i među Crkvama.¹⁵

Komisija od Crkava traži da prouče dokument te odgovore na pitanja: - u kojoj mjeri tekst obuhvaća shvaćanje ekleziologije vaše Crkve? - u kojoj mjeri nudi temelj za rast jedinstva između Crkava? - na koje promjene potiče u životu vaše Crkve? - u kojoj je mjeri vaša Crkva u stanju uspostaviti odnos u životu i poslanju s onim Crkvama koje mogu prepoznati i prihvatiti sliku Crkve koja je predstavljena u ovom dokumentu? - koji aspekti života Crkve traže produbljenje i raspravu te koje savjete vaša Crkva može ponuditi komisiji *Vjera i ustrojstvo* o ekleziologiji.¹⁶

3. TEOLOŠKO-EKUMENSKA PROBLEMATIKA U DOKUMENTU

Kada je riječ o ekleziološko-ekumenskim temama koje se nalaze u dokumentu, možemo ih predstaviti na sljedeći način:

- *Utemeljenje Crkve*

Kršćani Crkvu shvaćaju polazeći od Božjeg plana za stvoreni svijet. Čovjek je grijehom i neposluhom narušio taj Božji plan, ali unatoč tome Bog je ostao vjeran. Vrhunac i nepovratni trenutak Božjega stalnog obnavljanja zajedništva s čovjekom nalazi se u utjelovljenju i pashalnom otajstvu Isusa Krista. Crkva, budući da je tijelo Kristovo i snagom Duha Svetoga, nastavlja Kristovo poslanje te na taj način sudjeluje u Božjem planu ozdravljenja bolesnog svijeta (usp. br. 1).

Crkva svoje poslanje prima od Krista. On šalje učenike u misije. Stoga Crkva treba biti: *zajednica svjedoka* koja naviješta Kraljevstvo koje je Isus prvi naviještao; *obredna zajednica* koja se

¹⁴ Usp. G. Cereti, *Il nuovo documento della Commissione Fede e costituzione del CEC. La Chiesa: verso una visione comune (Penang, giugno 2012)*, u: *Studi ecumenici*, 32 (2014.), 54.

¹⁵ Usp. W. Henn, *The Church: Towards a common vision (2013). The New Ecclesiological Text from the Faith and Order Commission of the WWC*, u: *Studi ecumenici*, 32 (2014.), 37.

¹⁶ Usp. *Introduzione*, u: Commissione Fede e Costituzione del Consiglio Ecumenico delle Chiese, *La Chiesa: verso una visione comune*, u: *Il Regno-doc.* 19 (2013.), 579-580.

preko krštenja u ime Presvetog Trojstva brine oko inicijacije novih članova te *zajednica učenika* u kojoj apostoli, naviještajući Riječ, krsteći i slaveći Večeru Gospodnju, vode vjernike u izvršavanju onoga što je Krist zapovjedio (usp. br. 2).

- *Poslanje Crkve*

Kako je riječ o poslanju Crkve u povijesti, dokument kaže kako je Crkva od samih početaka naviještala evanđelje u kulturama koje je po potrebi i snagom Duha Svetoga transformirala. Crkva nema poslanje sama od sebe, već je Krist sam šalje. Jasno je kako Crkva nije ništa sama po sebi, nego sve što jest prima od Krista. Međutim, to što sama prima, širi dalje.¹⁷ Time se ekleziologija Kristova tijela širi na univerzalno-kozmičko i Crkva ima zadatak da preobražava svijet.¹⁸ Kako bi Crkva ispunila ovo Kristovo poslanje, ona treba biti zajednica svjedoka, obredna zajednica te zajednica učenika. Na koncu, poslanje je Crkve naviještati Kraljevstvo Božje, a koje je započelo u Isusu Kristu.

Dokument ističe i tragično doba kolonizacije. Ipak, unatoč tim tragičnim događajima, Bog koji je jači od ljudskoga grijeha učinio je da se i tu rode pravi Kristovi učenici. Na koncu danas imamo situaciju da područja koja su bila misionarska šalju svoje misionare u one zemlje iz kojih su i sami primili evanđelje (usp. br. 6).

Današnji navještaj kraljevstva Božjega otežan je brzim promjenama u svijetu i religijskim pluralizmom u kojem Crkva potiče svoje vjernike da razmišljaju o navještaju Isusa Krista kao jedinog Spasitelja svijeta, s jedne strane, te o postojanju drugih religija, s druge. U pojedinim se područjima Crkve suočavaju s drastičnim smanjivanjem broja kršćana te je potrebna nova evangelizacija (usp. br. 7). Walter kard. Kasper u svojoj knjizi *Katolička crkva* smatra kako je za isticanje univerzalnosti Božje volje za spasenjem te načelna mogućnost spasenja svih ljudi na zemlji u današnjoj situaciji u svijetu koji je prožet globalizmom i pluralizmom, bila potrebna temeljita promjena smjera u Crkvi te

¹⁷ Teolog William Henn smatra kako je to jedna od odrednica Crkve oko koje se svi kršćani slažu. Usp. Henn, *The Church: Towards a common vision* (2013). *The New Ecclesiological Text from the Faith and Order Commission of the WWC*, str. 37.

¹⁸ Usp. W. Kasper, *Narod Božji - tijelo Kristovo - communio u Duhu Svetom - O ekleziologiji polazeći od Drugog vatikanskog sabora*, u: *Communio* 39 (2013.), str. 14.

upravo ta promjena omogućuje međureligijski dijalog koji se danas vodi.¹⁹

- *Važnost jedinstva Crkve*

Dokument smatra kako ekumenski pokret, na neki način, živi iskustvo Prvog sabora u Jeruzalemu. Ovaj je tekst poziv svim poglavarima Crkava da traže jedinstvo za koje je Krist molio (usp. br. 8).²⁰ Nadalje, vidljivo jedinstvo Crkve traži da sve Crkve spremno jedne u drugima priznaju autentičnu prisutnost onoga što Sabor u Niceji i Konstantinopolu (381.) naziva *jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva*. Ovo priznavanje u pojedinim slučajevima može tražiti promjenu u doktrini, djelovanju i ministriju unutar određenih zajednica (usp. br. 9).

U sadašnjem trenutku neki Kristovu Crkvu identificiraju sa svojom zajednicom, dok drugi u drugim zajednicama priznaju stvarnu, ali nepotpunu prisutnost svih potrebnih elemenata koji konstituiraju Crkvu. Drugi su uspostavili različite tipove saveza, koji uključuju zajednički kult. Neki vjeruju da se Kristova Crkva nalazi u svim zajednicama koje nude dokaze da su kršćani, dok drugi opet drže da je Kristova Crkva nevidljiva i da ne može biti autentično identificirana za vrijeme ovozemaljskog hodočašća (usp. br. 10).²¹ U skladu s ovim mislima treba reći i kako je papa emeritus Benedikt XVI. također protestantskim Crkvama priznao kako su i one Crkve, ali na jedan drugačiji način no što je to Katolička Crkva, tj. Papa priznaje kako se katolička ekleziologija ne može eksplicitno primijeniti na Crkve proizašle iz reformacije. Naravno, treba reći i to kako papa emeritus Benedikt XVI. ne napušta učenje Katoličke Crkve i Drugoga vatikanskog sabora s

¹⁹ Usp. W. Kasper, *Katholische Kirche. Wesen-Wirklichkeit-Sendung*, Freiburg, 2011., 173.

²⁰ Luteranski teolog Jörg Lauster smatra kako je ekumenizam posljednjih godina pokazao dosta kompleksno lice. Naime, nakon velikog napretka približavanja u vremenu nakon Sabora, očekivalo se i konačno prevladavanje razjedinjenosti među kršćanima. Danas, međutim, živimo u jednom razdoblju razočaranja jer unatoč svem napretku i dogovorima između različitih Crkava, jedinstvo kršćana daleko je kao i uvijek. Usp. J. Lauster, *Ecclesiology ed esperienza religiosa. Aspetti fondamentali ed ecumenici*, u: *Studi ecumenici*, 29 (2011.), 227.

²¹ O problematici poteškoća oko međusobnog priznavanja ekleziologija drugih Crkava pisao je i valdeški teolog Fulvio Ferrario. Usp. F. Ferrario, *Tra crisi e speranza. Contributi al dialogo ecumenico*, Claudiana, Torino, 2008.

obzirom na ekleziologiju izraženu u njegovim dokumentima, a na poseban način u dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium*.²²

- *Nepostojanje novozavjetne sustavne ekleziologije*

U Novom zavjetu nailazimo na različite slike i metafore kojima se izražava identitet Crkve. Kasnija interpretacija u Crkvi tijekom povijesti donijela je i drugačija ekleziološka shvaćanja. U knjigama Novog zavjeta i u kasnijoj Tradiciji mogu se pronaći različite ekleziološke interpretacije. Kanon Novog zavjeta obuhvaća ovu raznolikost te svjedoči o njegovoj kompatibilnosti s jedinstvom Crkve (usp. br. 11-12).

Naš teolog Anđelko Domazet studirajući novozavjetne ekleziološke tekstove zaključuje kako se u Novom zavjetu crkvena stvarnost pokazuje kao *mnogolika*. Povijest Crkve pokazuje kako pluralitet u krilu Crkve nije nešto negativno. On je naravni izraz života vjere življene iz njezinog transcendentnog temelja (Kristovo otajstvo) u različitim epohama i kulturama. Pluralitet ne može rezultirati konfliktima različitih interesa koji bi uništili jedinstvo Crkve.²³

Upravo zbog toga potrebno je da se Crkve i crkvene zajednice što je prije moguće dogovore i međusobno jedne drugima priznaju eklezijalnost u punom smislu riječi kako bi se mogao učiniti još jedan veliki korak prema konačnom i vidljivom ujedinjenju Kristovih učenika na zemlji.

- *Koinonia*

Ovaj pojam zauzima središnje mjesto u ekumenskim istraživanjima. On pretpostavlja kako zajedništvo nije jednostavno ujedinjenje već postojećih Crkava u njihovoj aktualnoj formi (usp. br. 13). *Koinonia* označava otvorenu stvarnost. Upravo ta

²² Usp. Benedikt XVI., *Svjetlo svijeta - Papa, Crkva i znakovi vremena. Razgovor s Peterom Seewaldom*, Verbum, 2010. Kardinal Kurt Koch u svojoj knjizi *Ekumenski hod* također govori o različitim tipologijama "Crkve". Kardinal Koch, pozivajući se na Drugi vatikanski sabor, također smatra kako postoje dva kriterija koja bi neka Crkva morala ispuniti da bi se uistinu i mogla zvati Crkvom u punom smislu riječi: kontinuitet apostolske tradicije i univerzalno jedinstvo koje se očituje u apostolskom nasljedstvu i povezanosti s biskupskim zborom kojemu je središte papa. Usp. K. Koch, *Il cammino ecumenico*, Edizioni Qiqajon, Magnano (BI), str. 58-64.

²³ Usp. A. Domazet, Ekleziološki temelji pluralizma u Crkvi, u: *Bogoslovska smotra*, 73 (2003.) 2-3, str. 301.

otvorenost dopušta pluralnost mišljenja te je jedino u pluralizmu moguće izgraditi dinamično usmjereno zajedništvo u različitosti.²⁴

- *Božji narod, proročki, svećenički i kraljevski*

Svaki kršćanin od Duha Svetoga prima darove koji utemeljuju Crkvu te može sudjelovati u njezinu poslanju (usp. br. 18). Pojedini su vjernici, pod vodstvom Duha Svetoga, izabrani da imaju posebne odgovornosti. Ipak, svi članovi tijela, bilo posvećeni, bilo laici, članovi su svećeničkog naroda Božjeg (usp. br. 19).

Postoji široko slaganje između Crkava različitih tradicija o jednoj vitalnoj ulozi zaređenih službenika. Već je dokument iz Lime *Krštenje, euharistija i ministerij* potvrdio kako Crkva nikada nije bila bez osoba koje su imale autoritet i posebnu odgovornost, podsjećajući kako je Isus izabrao i poslao učenike da budu svjedoci Kraljevstva. Zajedničke izjave pokazuju kako kraljevsko svećenstvo cijelog naroda Božjeg te zaređeni službenici jesu važni aspekti Crkve te da jedni druge ne isključuju. Istodobno, Crkve se ne slažu oko toga tko ima zadatak donositi odlučujuće odluke za zajednice: za neke taj zadatak imaju zaređeni službenici, dok za druge u tome trebaju sudjelovati i laici (usp. br. 20).

O Crkvi kao narodu Božjem govori i Drugi vatikanski sabor. U dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium*, između ostaloga, čitamo: "Bog je htio posvetiti i spasiti ljude ne pojedinačno, bez ikakve veze između njih, nego je htio od njih učiniti narod koji bi ga uistinu priznavao i vjerno mu služio" (LG, br. 9). Kada je riječ o zaređenim službenicima, onda isti dokument kaže: "Opće svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo, premda se između sebe razlikuju bitno, a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu; jer jedno i drugo imaju na svoj poseban način dio u Kristovom svećeništvu" (LG, br. 10). Očito je kako se saborska vizija odnosa općeg svećeništva vjernika i ministerijalnog ili hijerarhijskog svećeništva ne slaže s npr. protestantskim pogledom u kojem se traži da i vjernici laici aktivno i punopravno sudjeluju u donošenju važnih odluka za život Crkve kao takve. Sabor ne pravi razliku između članova u njihovom dostojanstvu, već po njihovim službama i darovima.

- *Tijelo Kristovo*

Ovo je još jedna slika Crkve koja se nalazi u dokumentu. Krist je glava Crkve, ali je intimno s njom i ujedinen, oživljujući je u Duhu. Iako se ova slika tijela Kristova eksplicitno odnosi na

²⁴ Usp. Domazet, *Ekleziološki temelji pluralizma u Crkvi*, str. 301.

odnos Krista i Crkve, ipak se u dubini referira i na odnos prema Duhu Svetom, kako je posvjedočeno u Novom zavjetu. Jasan je primjer dar govora u jezicima (usp. Dj 2, 1-4). Duh Sveti oživljuje i osposobljuje Crkvu da može izvršiti svoj zadatak (usp. br. 21).

Walter kard. Kasper s obzirom na termin *tijelo Kristovo* i ekumensku problematiku, između ostaloga, kaže: „Dakle, u ekleziologiji tijela Kristova radi se o jednom tijelu i mnogim udovima, a time i o temeljnom problemu jedinstva i raznolikosti u Crkvi. [...] Još je temeljnije za ekumenski dijalog postalo razlikovanje između Isusa Krista kao Glave Crkve i Crkve kao njegova tijela. Ovo je razlikovanje pomoglo da se prevlada poistovjećivanje Kristova tijela i institucije Katoličke crkve, kakvo se još nalazilo u enciklici *Mystici corporis*. Umjesto tvrdnje da Crkva jest (*est*) Kristovo tijelo, Sabor je mogao reći da Kristovo tijelo, odnosno Crkva Isusa Krista, subzistira (*subsistit in*) u Katoličkoj crkvi. To je omogućilo da se kaže kako se izvan institucionalnih granica Katoličke crkve nalaze *elementa ecclesiae*.“²⁵

Čini nam se kako u ovom govoru o Crkvi kao Tijelu Kristovu u 21. broju dokumenta nije stavljen nikakav naglasak na odnos između različitih udova istoga Tijela - Crkve. Slikom Crkve kao Tijela Kristova ponajprije se želi izraziti ideja kako među različitim udovima, iako imaju svaki svoj zadatak, ipak ne postoji sukob, već svi skupa rade za dobrobit cijeloga tijela te, na koncu, jedan o drugome i ovise. Međutim, u Crkvi postoje različiti darovi te je pitanje na koji ih način pomiriti. Očito je da je i u prvoj Crkvi oko toga bilo velikih problema jer ne bi ih sv. Pavao u svojim poslanicama spominjao i tražio slogu među kršćanima. Također je očito kako i danas među Crkvama i crkvenim zajednicama postoji problem na koji način urediti odnos između različitih udova unutar Tijela Kristova - Crkve te u kojem odnosu stoje jedni prema drugima te prema cjelini zajednice kao takve.

- *Odnos između institucionalnih struktura ili zaređenih službenika i djelovanja Duha Svetoga*

Crkva nije skup pojedinih vjernika. Crkva je božanska i ljudska stvarnost u isto vrijeme (usp. br. 23). Crkve imaju različitu osjetljivost i uvjerenja kada se govori o odnosu samog djelovanja Duha Svetoga u Crkvi i institucionalnih struktura ili zaređenih službenika. Tako pojedine Crkve neke aspekte ređenja smatraju

25 W. Kasper, *Narod Božji - tijelo Kristovo - communio u Duhu Svetom - O ekleziologiji polazeći od Drugog vatikanskog sabora*, str. 13-15.

utemeljenima i željenima od Krista, i to zauvijek, i zato da bi bili vjerni Evanđelju kršćani ne mogu mijenjati ovu božansku instituciju; druge tvrde kako ređenje u Crkvi, po Božjem pozivu, može imati više nego jednu formu; treće pak tvrde kako nijedno institucionalno ređenje ne može biti pripisano Božjoj volji; neke tvrde kako vjernost Evanđelju može ponekad zahtijevati prekid u institucionalnom kontinuitetu; a neke opet smatraju kako se ova vjernost može očuvati rješavajući poteškoće bez prekida koji dovode do podjela (usp. br. 24). Na koncu, pod naslovom *Na koji se način kontinuitet i promjene u Crkvi slažu s voljom Božjom* dokument poziva i pita se nije li možda došao čas za jedan novi pristup.

- Zajedništvo u jedinstvu i različitosti

Legitimna različitost u životu zajednice dar je Božji. Kulturološki i povijesni događaji pridonose bogatstvu raznolikosti u Crkvi. Ova legitimna raznolikost dovedena je u pitanje kada kršćani svoje vlastite kulturološke izričaje Evanđelja smatraju jedinama autentičnima te ih žele primijeniti i kod kršćana drugih kultura (usp. br. 28). Međutim, ne treba odustati od jedinstva (usp. br. 29).

Postoje i granice legitimne različitosti, npr. kada ona prelazi prihvatljive granice i ruši duh jedinstva. Kršćani su pozvani na rad, ne samo da bi prevladali podjele nego i da bi sačuvali legitimne različitosti u liturgiji, praksi, pravu, duhovnosti, metodologiji i teološkoj formulaciji na način da pridonose jedinstvu i katolicitetu Crkve (usp. br. 30). Hod prema punoj realizaciji božanskog dara zajedništva traži da se kršćanske zajednice usuglase oko temeljnih aspekata života Crkve: zajedništvo u punini apostolske vjere, u sakramentalnom životu, u službama, u koncilijarnoj strukturi u odnosima i diocezanskim sjedištima, u zajedničkom svjedočenju te u službi u svijetu. Dokument ističe kako ovi elementi služe kao nužan okvir za ostvarivanje jedinstva u legitimnoj raznolikosti (usp. br. 37).

- Sakramenti

S obzirom na sakramente, Crkve su postigle značajan dogovor oko sakramenta krštenja. Preko krštenja vodom u ime Boga Oca i Sina i Duha Svetoga, kršćani su ujedinjeni s Kristom i međusobno u Crkvi svakog vremena i na svakome mjestu. Krštenje implicira ispovijed grijeha, obraćenje srca, oprost, čišćenje i posvećivanje (usp. br. 41). S obzirom na euharistiju, ekumenski napredak može se ovako sažeti: Gospodinova večera jest slavlje u kojoj kršćani

primaju tijelo i krv Kristovu, ujedinjeni oko njegova stola. Ona je proklamacija Evanđelja i slavlje Oca za sve ono što je učinio: za otkupljenje i posvećivanje, memorijal smrti i uskrsnuća Isusa Krista i za sve ono što je jednom za sva vremena na križu izvršio (*anamnesis*), zaziv Duha Svetoga za transformaciju elemenata kruha i vina te prisutnih vjernika (*epiklesis*) (usp. br. 42).²⁶

S obzirom na samu terminologiju, kršćanske Crkve za krštenje, euharistiju i druge „rituale“ upotrebljavaju ili riječ *sakrament* (kao prijevod grčke riječi *mysterion*), koja znači spasenjsku Božju akciju koja je komunicirana u ritualnom djelovanju, ili termin *ritual*, koji naglašava da je ritualno djelovanje izvršeno u poslušnosti prema Riječi i Kristovu primjeru. Ova se dva stajališta smatraju suprotnima. Dokument ističe i pita se ne bi li ova razlika prije svega mogla biti različito naglašavanje negoli doktrinarno neslaganje (usp. br. 44).

Na koncu, s obzirom na govor o sakramentima, dokument poziva da se promisli o broju i o statusu drugih sakramenata, poput krizme, ispovijedi, ženidbe, itd. te poziva Crkve da se usuglase oko toga tko može primiti krštenje i tko može predsjedati liturgijskim slavljinama Crkve.

- Zaređeni službenici

Dok pojedine Crkve smatraju kako su zaređeni službenici u posebnom odnosu prema jedinstvenom Kristovom svećeništvu i kako su te osobe zaređene za posebnu svećeničku funkciju preko sakramenta ređenja, druge ih pak Crkve ne smatraju „svećenicima“, a neke ih uopće ne promatraju u sakramentalnim terminima (usp. br. 45). Dokument ističe kako je ekumenski dijalog pokazao da pitanja oko zaređenih službenika predstavljaju teške prepreke na putu prema jedinstvu. To je razlog zašto je za Crkve rješavanje ovog pitanja urgentan prioritet. Ističe se, nadalje, kako danas gotovo sve Crkve imaju jednu formalnu strukturu službi, ali su one i dalje razdvojene jer se postavlja pitanje je li Krist za svoju zajednicu želio „povijesno biskupstvo“ (zaređeni

²⁶ Kardinal Koch poziva kršćane da odbace ekumenska fantaziranja te da se suoče s teškim i bolnim temama, tj. onim što još uvijek nije ostvarivo – iznad svega zajednička euharistija i međusobno priznavanje eklezijalnih službi. Usp. K. Koch, *Il cammino ecumenico*, str. 8. Kardinal Ratzinger, danas papa emeritus Benedikt XVI. poziva da se, unatoč tome što je mnogo toga što nas još uvijek razjedinjuje, pronađe jedinstvo, da se usvoji ono što je plodno te da od te različitosti primimo ono što je pozitivno. J. Ratzinger, *Progressi dell'ecumenismo*, u: J. Ratzinger, *Chiesa, ecumenismo e politica*, San Paolo, Cinisello Balsamo, 1987., 135.

biskupi u neprekinutom nasljedstvu apostola koje seže do prvih generacija Crkve), ili općenitije apostolsko nasljedstvo zaređenih službenika. Neke pak Crkve povijesno biskupstvo smatraju prepunim zlostavljanja te kako je potencijalno štetno za dobrobit zajednice kao takve (usp. br. 47).

- *Primat*

Budući da odavna postoji u stolicama Aleksandrije, Rima, Antiohije te potom Jeruzalema i Carigrada, cilj mu je nadgledati područje puno veće od vlastitih crkvenih provincija. S vremenom je Rim i pravno preuzeo autoritet s obzirom na cjelokupni narod Božji. Iako su ga mnoge Crkve kao takvog i priznale i prihvatile, ipak izaziva mnoge kontroverze i poteškoće. U posljednjim je godinama ekumenski hod pokušao je pridonijeti jednoj boljoj klimi, u kojoj se raspravljalo i o ovom problemu. Važno je, nastavlja dokument, razlikovati između same biti jedne primarcijalne službe i načina njezina izvršavanja.²⁷ Svi se slažu da bi takvu osobnu službu trebalo obavljati u zajedničkim ili kolegijalnim formama (usp. br. 56). Svakako, još puno toga potrebno je napraviti kako bi se postigao konsenzus oko ove teme (usp. br. 57).

- *Moralni principi*

Unatoč aktualnom stanju podjela, Crkve su svjesne kako ono što jedna čini, ima reperkusije na život druge, te posljedično uvijek osjećaju nužnost da budu međusobno odgovorne s obzirom na njihove refleksije i etičke odluke (usp. br. 62).

Pojedinci i Crkve nalaze se podijeljeni i s različitim mišljenjima, bilo prema osobnim, bilo prema zajedničkim principima moralnosti, koji su u skladu s Evanđeljem (usp. br. 63). Dokument ističe kako je potrebno da Crkve razmotre izazove moralnih tema te

²⁷ Postoji suglasnost kako je potrebno pronaći način izvršavanja papinskog primata koji bi bio zadovoljavajući za sve zainteresirane strane. Međutim, mnogo je o tome do sada napisano i još će biti dok se ne pronađe barem donekle prihvatljivo rješenje. Sigurno je da Katolička Crkva neće tako lako odustati od papinskog primata kako ga ona shvaća, iako je ista Crkva svjesna, a i pape poput Pavla VI. te Ivana Pavla II., ali i njihovi nasljednici, da je pitanje primata jedno od najtežih ekumenskih pitanja koja postoje. Aktualni papa Franjo jednom je prigodom rekao: "Želim nastaviti s promišljanjem o tome kako vršiti Petrov primat, a to je promišljanje već 2007. započelo Mješovito povjerenstvo koje je dovelo do potpisivanja Dokumenta iz Ravenne. Potrebno je nastaviti tim putem." A. Spadaro, *Razgovor s papom Franjom - preveo: p. Vatroslav Halambek SJ*, u: *Obnovljeni život*, 68 (2013.) 4, 449. Više o ekumenizmu pape Franje: I. Macut, *Ekumenizam pape Franje*, u: *Služba Božja*, 54 (2014.) 1, 52-67.

da postignu konsenzus. Potrebno je da Crkve ovo ispitaju u međusobnom poštivanju i potpori.

4. SMJERNICE ZA CRKVE I VAŽNOST DOKUMENTA

Kada je riječ o smjernicama koje dokument *Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji* daje Crkvama, onda treba istaknuti kako dokument, budući da nije obvezujuće naravi, potiče, ali ne obvezuje Crkve da promisle o svojim dosadašnjim stajalištima. Nadalje, potrebno je da pokušaju više uvažavati stajališta drugih kršćana. Ovaj je dokument, kako smo već rekli, na neki način još uvijek radni dokument, tj. dokument od kojeg Crkve trebaju poći u svom promišljanju ekzeziološke problematike. Osim toga, trebaju ga prihvatiti ozbiljno, proučavati te ponuditi i poslati konkretne odgovore na pitanja koja se u njemu nalaze, a koja smo već ranije detaljno nabrojali.

Koliko će Crkve ovaj dokument shvatiti i prihvatiti ozbiljno, pokazat će u budućnosti službeni odgovori te eventualne promjene koje će Crkve učiniti ili pokrenuti u svojim zajednicama zahvaljujući upravo njemu. Talijanski teolog Mario Farci smatra kako ovaj dokument želi biti platforma na kojoj će se razviti ne samo ekumenska debata već i refleksije i istraživanje pojedinih Crkava: jedna vrsta *magna charta* na kojoj će se Crkve nadahnjivati.²⁸

Važnost dokumenta nalazi se u tome što on zapravo na jednome mjestu sažima dosadašnji ekumenski put s obzirom na ekzeziološku tematiku te osvještava Crkvama probleme o kojima bi još jednom trebale promisliti te ponuditi odgovore koji bi potaknuli kršćane na još veće približavanje. Pisci dokumenta htjeli bi da ovaj dokument ima jednak odjek i važnost kao i dokument iz Lime (1982.). Budući da je danas kod većine Crkava i crkvenih zajednica ekumenska svijest i važnost ekumenskog približavanja i uvažavanja vrlo visoka, vjerujemo da će upravo većina njih i poslati dobro pripremljene odgovore. Ipak, mišljenja smo kako ne treba očekivati spektakularne rezultate jer kao i do sada na ekumenskom se putu i približavanju napreduje vrlo sporo, pogotovo kad je riječ o vrlo teškim ekumenskim problemima, a ekzeziološki problemi zasigurno spadaju u tu skupinu.

²⁸ Usp. M. Farci, *Il testo di convergenza La Chiesa: verso una visione comune e la successione apostolica nel ministero*, u: *Studi ecumenici*, 32 (2014.), 59.

Ono što je važno, a to ovaj dokument jasno pokazuje, jest činjenica da određeni problemi s obzirom na Crkvu, Sveto pismo, Tradiciju itd. i dalje postoje, ali, kao što je to već rekao i kardinal Kasper, oni se sada promatraju u jednom potpunom novom svjetlu.²⁹ To u potpunosti novo svjetlo ozračje je tolerancije i međusobnog uvažavanja, pa čak i onda kada govorimo o problemima u kojima se Crkve i crkvene zajednice u potpunosti razilaze te teško mogu naći i približno zajednički jezik. Dokument jasno pokazuje kako je ozračje uvažavanja, međusobnog poštivanja i slušanja nešto ispod čega se u daljnjem ekumenskom dijalogu na može ići, tj. to je polazišna točka svakog iskrenog dijaloga razdijeljenih kršćana. Netolerancija, isključivanje i omalovažavanje nešto je čemu više nema mjesta u ekumenizmu.

Dokument je pisan pomno biranim teološkim jezikom te je očito da je plod dogovora kako se ni jedna strana ne bi možda našla povrijeđenom ili zanemarenom. Ipak, prema našem osobnom mišljenju, kada je riječ o rješenjima koje pojedine Crkve i crkvene zajednice nude s obzirom na određene ekumenske probleme, bilo bi uputno da su u dokumentu jasnije navedena i pojedina stajališta koja zastupaju. Ovako pisan dokument pristupačan je i razumljiv jedino teološkim i ekumenskim stručnjacima koji su već upućeni u cjelokupnu problematiku, što će uvelike suziti krug ljudi koji će moći proučavati dokument te ponuditi odgovore na pitanja o kojima se u dokumentu raspravlja i na koja se traži odgovor, a i koji će, na koncu, posegnuti za dokumentom i moći ga ispravno shvatiti. Zato će ovaj dokument eventualno izazvati raspravu među teološkim i ekumenskim stručnjacima, ali šireg odjeka neće biti.

Kada je riječ o mogućoj pastoralnoj primjeni dokumenta, mišljenja smo kako ga neće biti moguće pastoralno ili konkretno primijeniti jer se u njemu više traži promišljanje i studiranje no što se nude konkretna pastoralna rješenja ekumenske problematike³⁰.

²⁹ Usp. W. Kasper, *Das Gespräch mit der protestantischen Theologie*, u: W. Kasper, *Wege zur Einheit der Christen. Schriften zur Ökumene I*, George Augustin und Klaus Krämer (hrsg.), Herder, Freiburg-Basel-Wien, 2012., 240.

³⁰ Treba reći kako je G. Cereti uvjeren kako ovaj dokument više stavlja naglasak na ono što je stvarno življeno u svakodnevicu u pojedinim kršćanskim zajednicama. Čini mu se da dokument ne ide toliko za tim da se postigne jedan teološki konsenzus o Crkvi koliko za tim da pomogne samim Crkvama da razviju zajedničku viziju o tome što znači živjeti kao kršćanska zajednica na službu braći i sestrama po cijelom svijetu i u njihovim svakodnevnim problemima. Usp. Cereti, *Il nuovo documento della Commissione Fede e costituzione del CEC. La Chiesa: verso una visione comune (Penang, giugno 2012)*, 56.

Zapravo, dokument više nudi određene indikacije u kojem bi pravcu trebalo tražiti rješenja za pojedina pitanja koja opterećuju Crkve, nego što nudi konkretna teološka rješenja; komisija je naime duboko svjesna kako će proći još dosta vremena dok se teška ekleziološka pitanja barem donekle ne riješe, jer se katkad doista radi o potpuno suprotnim stajalištima, koja je iznimno teško pomiriti i uskladiti. U ovom trenutku čini se kako je približavanje u suprotstavljenim stajalištima još uvijek daleko od mogućeg ostvarenja.

Teolog Farci smatra kako se ne smije zanemariti riječ *prema* u naslovu dokumenta jer ta riječ govori kako smo još uvijek na putu prema punom i vidljivom jedinstvu Crkve. Nadalje, ovaj dokument ne govori da je postignut potpuni dogovor, već samo kako postoje zajedničke dodirne točke. Dokument predstavlja jednu točku do koje su Crkve došle te treba nastaviti prema novim doktrinarnim dogovorima, ali ne samo pojedinačno nego i zajedno. Dokument je, u biti, provokacija Crkvama da žive onako kako nas je Krist učio.³¹

Talijanski ekumenski teolog Giovanni Cereti ističe kako ovaj dokument ima i svoja ograničenja. Ponajprije u tome što je tema ženskog svećeništva u dokumentu iz Lime bila dobro produbljena, a u ovome novom nedostaje. Nedostaje spomena mnogih "domaćih crkava" i malih zajednica vjernika koji se okupljaju na molitvu i na slušanje riječi Božje, i to bez nužne prisutnosti zaređenog službenika. Spominjanje jedinstva Crkve u dokumentu po Ceretiju ne vodi dovoljno računa o činjenici da je od samog početka Crkva bila raznolika stvarnost koja je vlastito zajedništvo živjela u drugačijim formama te da se danas nužnost jedinstva pokazuje iznad svega u jednom globaliziranom svijetu.³²

ZAKLJUČAK

Svaki ekumenski dokument, pa tako i dokument *Crkva: prema jednoj zajedničkoj viziji*, o kojem smo u ovom radu progovorili, plod je dugotrajnog i često kompromisnog dogovora. Cilj mu je ponajprije potaknuti Crkve i crkvene zajednice na promišljanje svojih vlastitih stavova oko bitnih eklezioloških pitanja kako bi se možda u doglednoj budućnosti i pronašlo neko rješenje koje

³¹ Usp. Farci, *Il testo di convergenza La Chiesa: verso una visione comune e la successione apostolica nel ministero*, 75.

³² Usp. Cereti, *Il nuovo documento della Commissione Fede e costituzione del CEC. La Chiesa: verso una visione comune (Penang, giugno 2012)*, 54.

će pomoći da se razjedinjeni Kristovi učenici približe i na taj način naprave još koji korak dalje prema konačnom i vidljivom jedinstvu, koje Krist od nas očekuje.³³ Pohvalan je svaki napor u smjeru prevladavanja podjela i međusobnog približavanja te i ovaj dokument treba gledati kao snažan poticaj i napor da se razjedinjene kršćane potakne na veću hrabrost u obnovi Crkve,³⁴ ali i odgovornost da se usude konačno riješiti pitanja koja u tolikoj mjeri opterećuju Crkve i crkvene zajednice³⁵ da ne mogu zajedno slaviti euharistiju, koja je sakrament jedinstva Crkve.

Komisija je učinila svoj dio posla. Sada je na službenim Crkvama da prostudiraju dokument te da pošalju svoje odgovore. Upravo o njima i ovisi buduća važnost dokumenta. Potrebno je pričekati kako bismo bili u mogućnosti dati konačnu i obuhvatniju ocjenu dokumenta. Nadamo se da će adresati ozbiljno prihvatiti ponuđene smjernice, otvoriti se poticajima i vodstvu Duha Svetoga te da će ih ovaj dokument usmjeriti i ohrabriti da riješe eklesiološke probleme, a sve s ciljem da se ponovno sastavi poderana Kristova haljina, tj. Crkva, ovdje na zemlji.

COMMISSION "FAITH AND ORDER"
"THE CHURCH: TOWARDS A COMMON VISION"
THEOLOGICAL SIGNIFICANCE AND ISSUES

Summary

The paper is divided into four parts. In the first part, which is entitled "Origin of the Document" we have presented the process of preparation of the document, "The Church: towards

³³ Isto mišljenje zastupa i franjevački teolog i profesor na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu William Henn. Usp. Henn, *The Church: Towards a common vision (2013). The New Ecclesiological Text from the Faith and Order Commission of the WWC*, 41.

³⁴ J. Gibaut kaže kako ovaj dokument ima dva cilja: prvi, za koji treba duže vremena da se ostvari, jest *obnova*, drugi, koji je bliži ostvarenju, jest teološki dogovor o Crkvi. Usp. J. GIBAUT, *Ecumenismo – Fede e costituzione: una visione di Chiesa. Il 2° documento commissione teologica CEC*, u: *Il Regno Attualità*, 58 (2013.) 8, 204.

³⁵ "Crkva mora prevladati aktualnu situaciju podijeljenosti. To je primarni cilj. Da bi ga se dostiglo, očito je kako se ne može očekivati da se postigne *konsenzus* o svemu. Dokument pokazuje dragocjenost zajedničke baštine koje Crkve već danas dijele". FARCI, *Il testo di convergenza La Chiesa: verso una visione comune e la successione apostolica nel ministero*, 78.

a common vision.” The second part discusses the importance of the document. The importance of the document for the future of the ecumenical movement will come to the fore only in the future, that is when Churches and Ecclesial Communities which this document is addressed to send their official responses to the questions and issues that are in the document outlines. The third part is titled “Theological-Ecumenical Issues in the Document.” Here we briefly present the main problems which the document deals with: the establishment of the Church; mission of the Church; importance of unity of the Church; the New Testament does not contain a systematic ecclesiology; *koinonia*; the people of God, prophetic, priestly and royal; Body of Christ; the relationship between institutional structures or ordained ministers and of the Holy Spirit; communion in unity and diversity; the sacraments; ordained ministers; primacy; moral principles. In the fourth part we are talking about guidelines for the Church and the importance of the document. Since the document is not binding on the Church which is sent to, it therefore does not oblige, but encourages the Church to think about their current positions and to try to take into account the point of view of other Christians. The importance of the document is that it actually sums up in one place the current ecumenical path regarding the ecclesiological themes and reminds the Churches about the issues that should be rethought in order to offer answers and encourage Christians to get closer to one another.

Key Words: *ecclesiology; unity of the Church; Faith and Order; ecumenism.*